

3. НАУКОВИЙ СЕМІНАР-ПРАКТИКУМ

Віра Петрівна Чудакова,

кандидатка психологічних наук,

старша наукова співробітниця

Інституту педагогіки НАПН України,

Інституту психології імені Г. С. Костюка НАПН України,

доцент Ташкентського державного педагогічного університету ім. Нізамі,

практикуючий психолог, тренер, консультант, коуч,

м. Київ, Україна

<https://orcid.org/0000-0003-3801-6545>

УДК 159.923:005.336.1/5:005.591.6

DOI: [https://doi.org/10.32405/2309-3935-2023-4\(91\)-83-97](https://doi.org/10.32405/2309-3935-2023-4(91)-83-97)

ОСОБЛИВОСТІ ДОСЛІДЖЕННЯ ПРІОРИТЕТНОСТІ ПСИХОЛОГІЧНИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ КОНКУРЕНТОЗДАТНОСТІ ОСОБИСТОСТІ В УМОВАХ ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ОРГАНІЗАЦІЙ З ВИКОРИСТАННЯМ ЦИФРОВИХ І STEM-МЕТОДІВ (частина 13)

Анотація.

У публікації представлено особливості впровадження «Технології формування психологічних компетентностей конкурентоспроможності особистості в умовах інноваційної діяльності організацій» Ознайомлено із методикою «Експертиза пріоритетності психологічних компетентностей для формування конкурентоздатності особистості» (автор, В. Чудакова).

Ключові слова: технологія формування психологічних компетентностей конкурентоспроможності особистості; рефлексивно-інноваційний тренінг; коучинг; методика «Експертиза пріоритетності психологічних компетентностей для формування конкурентоздатності особистості».

Продовжуємо висвітлення досвіду впровадження в практику діяльності освітніх організацій різних типів і країн результатів наукового дослідження і реалізації авторської інтегративної комплексної системи науково-методичного забезпечення «формування компетентностей конкурентоздатності особистості в умовах інноваційної діяльності організацій». У попередніх випусках журналу «Освіта та розвиток обдарованої особистості» (ISSN 2309-3935, DOI <https://doi.org/10.32405/2309-3935>), у рубриці «Науковий-семінар практикум» нами опубліковано 12 публікацій.

Метою цієї публікації (13 частини) є: представлення особливостей дослідження пріоритетних психологічних компетентностей конкурентоздатності особистості в умовах інноваційної діяльності організацій, з використанням цифрових і STEM-методів. Опис «Технології формування психологічних компетентностей конкурентоспроможності особистості в умовах інноваційної діяльності організацій» та моделей її реалізації. Ознайомлення з авторською методикою «Експертиза

пріоритетних психологічних компетентностей для формування конкурентоздатності особистості», що є складником «праксеологічного (поведінкового, психолого-професійного) компоненту.

Зв'язок теми дослідження з науковими програмами, планами, темами. Наукове дослідження виконано в рамках комплексних науково-дослідних тем Інституту педагогіки НАПН України та Інституту психології імені Г. С. Костюка НАПН України.

Методи. Для розв'язання поставленої мети та реалізації завдань науково-дослідної роботи використовувалися такі методи наукового дослідження: аналіз літератури з проблеми, теоретичний аналіз проблеми; проведення пілотажного дослідження, психолого-педагогічний експеримент, психолого-педагогічні діагностичні методики, метод експертної оцінки, методи математичної статистики, метод активного соціально-психологічного навчання, тренінгу, коучингу. Математична обробка даних здійснювалася за допомогою комп'ютерного пакету статистичних програм SPSS (версія 22).

У цій публікації ретельно буде розглянуто такі питання:

1. Законодавчі ініціативи забезпечення формування компетентностей конкурентоздатності особистості в умовах інноваційної діяльності.

2. Зміст, структура, особливості впровадження і перспективи реалізації авторської «Технології формування психологічних компетентностей конкурентоспроможності особистості в умовах інноваційної діяльності організацій» та моделей її реалізації.

3. Науково-правове та науково-методичне забезпечення на початковому етапі дослідно-експериментальної роботи.

4. Ознайомлення з авторською методикою «Експертизи пріоритетності психологічних компетентностей для формування конкурентоздатності особистості».

4.1. Історія створення, особливості розробки і впровадження авторської методики «Експертиза пріоритетних психологічних компетентностей для формування конкурентоздатності особистості».

4.2. Зміст і особливості використання авторської методики «Експертиза пріоритетних психологічних компетентностей для формування конкурентоздатності особистості».

4.3. Приклади оформлення індивідуальних і колективних протоколів здійснення експертизи пріоритетних психологічних компетентностей для формування конкурентоздатності особистості (ППК).

4.4. Побудова профілю і графічне оформлення результатів отриманих емпіричних даних експертизи пріоритетних психологічних компетентностей для формування конкурентоздатності особистості (ППК).

5. Особливості проведення математично-статистичного аналізу результатів емпіричного дослідження і шкали «соціальної бажаності».

1. Законодавчі ініціативи забезпечення формування компетентностей конкурентоздатності особистості в умовах інноваційної діяльності

Сучасний етап розвитку освіти в умовах несприятливого впливу економічних і соціокультурних факторів, характеризується пошуками шляхів, способів і засобів удосконалення, оновлення освітнього середовища. В умовах масштабної модернізації функціонування суспільства, об'єктивно виділяють як основний пріоритет дослідження проблеми формування психологічних компетентностей конкурентоздатності особистості у швидко змінних умовах інноваційної діяльності організації. На державному рівні створено відповідну законодавчу та нормативно-правову базу, прийняті постанови й закони про стимулювання формування конкурентоздатності особистості, як головний ресурс і людський капітал створення конкурентоздатної держави.

У Законі України «Про освіту» (2017) наголошено, метою освіти України є всебічний розви-

ток людини як особистості та найвищої цінності суспільства, її талантів, інтелектуальних, творчих і фізичних здібностей, формування цінностей і необхідних для успішної *самореалізації компетентностей*, виховання відповідальних громадян, які здатні до свідомого суспільного вибору та спрямування своєї діяльності на користь іншим людям і суспільству, збагачення на цій основі інтелектуального, економічного, творчого, культурного потенціалу Українського народу, підвищення освітнього рівня громадян задля забезпечення сталого розвитку України та її інтеграції в міжнародний освітній простір [1].

Там же, у Законі України «Про освіту» зазначено, що *метою повної загальної середньої освіти* є всебічний розвиток, виховання і соціалізація особистості, яка здатна до життя в суспільстві та цивілізованій взаємодії з природою, має прагнення до самовдосконалення і навчання впродовж життя, готова до свідомого життєвого вибору та самореалізації, відповідальності, трудової діяльності та громадянської активності. *Метою професійної освіти* є формування і розвиток компетентностей особистості, необхідної для професійної діяльності за певною професією у відповідній галузі, забезпечення її конкурентоздатності на ринку праці та мобільності і перспектив кар'єрного зростання впродовж життя. Досягнення цієї мети *забезпечується шляхом формування ключових компетентностей*, необхідних кожній сучасній людині для успішної життєдіяльності [1]. У Концепції реалізації державної політики у сфері реформування загальної середньої освіти «Нова українська школа» на період до 2029 року зазначено, що «випускник – це цілісна всебічно розвинена особистість, здатна до критичного мислення; патріот з активною позицією, який діє згідно з морально-етичними принципами, здатний приймати відповідальні рішення, поважає гідність і права людини; *інноватор*, здатний змінювати навколишній світ, розвивати економіку за принципами сталого розвитку, *конкурувати на ринку праці*, навчатися впродовж життя» [4]. Реформування змісту освіти передбачає розроблення принципово нових державних стандартів, які мають *ґрунтуватися на компетентнісному та особистісно-орієнтованому підході* до навчання, враховувати вікові особливості психофізичного розвитку учнів, передбачати *здобуття ними умінь і навичок, необхідних для успішної самореалізації* в професійній діяльності, особистому житті, громадській активності [4]. Спільними для всіх *компетентностей* є такі вміння: читання з розумінням, уміння висловлювати власну думку усно і письмово, критичне та системне мислення, здатність логічно обґрунтовувати позицію, творчість, ініціативність, вміння конструктивно керувати емоціями, оцінювати ризики, приймати рішення, розв'язувати проблеми, здатність співп-

рацювати з іншими людьми [1; 11]. На сучасному етапі інноваційного розвитку актуальності набуває дослідження «психологічних компетентностей конкурентоздатності», які наскрізно проходить через майже всі ключові компетентності зазначені вище.

Характеристикою сучасного суспільства і сфери освіти XXI ст. *стає ринок компетенцій і компетентностей* в умовах інноваційних перетворень. У Законі України «Про освіту» зазначено, що «компетентність – динамічна комбінація знань, умінь, навичок, способів мислення, поглядів, цінностей, інших особистих якостей, що визначає здатність особи успішно соціалізуватися, провадити професійну та/або подальшу навчальну діяльність» [1].

«Звертаючись до проблеми, розробки класифікаторів спеціальностей і кваліфікацій в умовах стандартизації освіти, можна зазначити *особливості сучасного ринку компетенцій*: з одного боку, це пропоновані закладами освіти знання, вміння і навички, необхідні для освоєння предметних компетенцій у процесі освітнього процесу; з іншого боку, це компетенції, якими вже володіють окремі особи, а також компетенції, затребувані сферою праці та в яких зацікавлені роботодавці, тобто так звані ключові компетенції, які надалі складаються в компетентність. У сучасних умовах роботодавці зацікавлені в таких випускниках закладів загальної середньої освіти і закладів професійної освіти (вищої освіти), які мають високий рівень компетенцій: інноваційних, адаптивних, соціально-професійних, інтелектуальних, психолого-педагогічних, інформаційно-комунікаційних тощо» [11].

У сучасних соціально-економічних умовах розвивається «ринок праці» і «ринок особистостей», які пред'являють до підростаючого покоління високі вимоги. Сьогоднішнім випускникам у недалекому майбутньому належить прийняти на себе весь тягар проблем, які необхідно розв'язувати в постіндустріальному суспільстві сучасних цивілізованих ринкових відносин. У зв'язку з цим, одним із *пріоритетних завдань сучасної освіти* стає створення умов для формування конкурентоздатної особистості, здатної самостійно, результативно, відповідально і морально розв'язувати суспільні та свої особисті (професійні і непрофесійні) проблеми. Створення відповідних умов для розвитку такої особистості дозволить, закладам освіти підвищити якість підготовки випускників – майбутніх абітурієнтів і фахівців-професіоналів, до професійного самовизначення, самостійного життя, самореалізації, соціалізації, та *сформувати високий рівень їх конкурентоздатності* у швидко змінних умовах інноваційних перетворень [11].

На основі аналізу літературних джерел і результатів досліджень нами виявлено, що саме *пси-*

хологічні чинники є важливим і найскладнішим бар'єром сформованості компетентностей конкурентоспроможної особистості в умовах інноваційної діяльності організації. Тому особливого значення набуває актуальність та перспективність, вивчення і розв'язання проблеми «формування психологічних компетентностей конкурентоздатності особистості в умовах інноваційної діяльності». Саме психологічні фактори є вагомим і необхідним компонентом для успішної самореалізації особистості, для забезпечення її конкурентоздатності на ринку праці та мобільності і перспектив кар'єрного зростання впродовж життя. Важливим завданням у формування психологічних компетентностей конкурентоздатності особистості є підготовка психологів, психолого-педагогічних кадрів до подолання в учасників освітнього процесу: дезадаптації, виникнення труднощів і стресів в умовах освітнього середовища».

2. Зміст, структура, особливості впровадження і перспективи реалізації авторської «Технології формування психологічних компетентностей конкурентоспроможної особистості в умовах інноваційної діяльності організацій» (автор В. П. Чудакова) та моделей її реалізації

Саме для вирішення перелічених завдань є перспективним дослідження «Формування психологічних компетентностей конкурентоспроможної особистості в умовах інноваційної діяльності», що проводиться В. П. Чудаковою з 2016 до 2023 рр. У процесі його здійснення, для розв'язання вище зазначених суспільно значущих проблем нами розроблено, науково обґрунтовано, апробовано та впроваджено авторську *інтегративну комплексну систему науково-методичного забезпечення* формування компетентностей конкурентоздатної особистості в умовах інноваційної діяльності організації. З метою її реалізації нами розроблена і впроваджується авторська «Технологія формування психологічних компетентностей конкурентоздатності особистості в умовах інноваційної діяльності організації» (далі «Технологія») [6–14]. Технологія складається із двох моделей, взаємопов'язаних і взаємодоповнюючих частин, що відповідають діагностичному і корекційно-розвивальному (формувальному) етапам дослідження. Кожна з моделей охоплює *основні компоненти*: інформаційно-смісловий блок, діагностично-інтерпретаційний, прогностичний блок, корекційно-розвивальний блок. З метою реалізації «Технології», запропоновано дві моделі: 1) «Діагностична модель експертизи психологічних компетентностей конкурентоздатності особистості в умовах інноваційної діяльності організацій» (В. Чудакова, 2019; 2020, 2021) [7–12; 14]; 2) Корекційно-розвивальна модель рефлексивно-інноваційного тренінгу-коучингу «Сучасні психологічні технології формування компетентностей

конкурентоздатної особистості в швидко змінних умовах інноваційної діяльності організацій» (В. Чудакова, 2019; 2020, 2021) [5; 6; 13].

Для ефективного впровадження «Технології» створено *інтегративну комплексну систему науково-методичного забезпечення*, зокрема: а) організаційно-психологічну технологію та моделі її реалізації; б) діагностичний інструментарій та інтерактивні розвивально-корекційні методи; в) освітні програми спеціальної психологічної підготовки; г) посібники, інструктивно-методичні матеріали та рекомендації тощо.

Розглянемо загальний дизайн «Технології» та моделей, методи їх перевірки, результати і потенціальні можливості їх впровадження:

«**Діагностична модель експертизи психологічних компетентностей конкурентоздатності особистості**» [7–12; 14] реалізується на констатувальному, контрольно-аналітичному етапах емпіричного дослідження. З метою її експериментальної перевірки, науково-методичного забезпечення її реалізації. Нами підбрано і розроблено, експериментально перевірено, надійні та валідні інтегративні психодіагностичні *методи експертизи* (опитувальники, тести тощо); метод експерименту; *методи математично-статистичної обробки* (кореляційний, факторний аналіз тощо) з використанням сучасних цифрових і STEM-методів, програм статистичної обробки даних SPSS.

Проведення математично-статистичного аналізу і обробка емпіричних даних результатів експерименту в ході констатуючого і контрольно-аналітичного етапу. *Це надало можливість дослідити чинники* – компоненти та їх оцінні показники, що впливають на стан сформованості психологічних компетентностей конкурентоздатності особистості. *Визначено перелік зазначених компонентів*, кожен з них є інтегральним утворенням (метапрофесійними якостями особистості). *За результатами наукового дослідження діагностичної моделі «технології» нами визначено стан* сформованості компетентностей конкурентоспроможності особистості, зокрема: компетентність інноваційності; особистісні якості; праксеологічні компетентності (психолого-професійний), когнітивні (пізнавальні) компетентності; комунікативні компетентності; рефлексивності та самоусвідомлення себе як професіонала; мотиваційної компетентності; самоактуалізації; компетентностей психологічної стійкості, стресостійкості і здатності до швидкої адаптації; емоційно-вольової саморегуляції [7–12].

За результатами математично-статистичного аналізу дослідження, виявлено латентну структуру факторів – пріоритетних психологічних компетентностей для формування конкурентоспроможності особистості [7–12; 14]. **Фактор**

1. Компетентності мети: оволодіння ефективними стратегіями постановки та досягнення цілей; визначення своєї місії та свого призначення. **Фактор 2. Мотиваційна компетентність:** створення позитивної мотивації. **Фактор 3. Компетентності подолання психологічних проблем та розвиток стресостійкості:** оволодіння навичками гнучкого реагування на ситуацію; вміння вийти на новий рівень управління своїми станами; – вміння набувати емоційної стійкості в складних життєвих ситуаціях та здатності до швидкої адаптації; позбавлення від почуття образи, провини, залежностей та інших комплексів; вміння переформувати наслідки психологічних проблем та інших травмивних спогадів; вміння розвивати стресостійкість і здатність до швидкої адаптації; вміння використовувати методи переформування страхів, фобій, тривоги, песимізму та депресії. **Фактор 4. Комунікативна компетентність:** оволодіння технологіями ефективного взаємодії з людьми; вміння налагоджувати відносини довіри та співпраці; вміння вирішувати міжособистісні протиріччя; вміння роботи в групі. **Фактор 5. Спеціальні (специфічні) компетентності:** подолання конфліктів та вирішення міжособистісних протиріч; оволодіння мистецтвом публічних виступів; подолання професійного стресу та синдром професійного вигорання. **Фактор 6. Інноваційна компетентність:** стан рівня інноваційності (позитивний, нульовий рівень, негативна інноваційність); тенденції інноваційності (інтелектуально-теоретична спрямованість, емоційно-практична спрямованість).

Розглянемо, *особливості впровадження, ціль, зміст, методи експериментальної перевірки другої моделі «Технології»:* «**2. Корекційно-розвивальна модель рефлексивно-інноваційного тренінгу-коучингу**» [5; 6; 13].

У процесі розробки цього спецкурсу враховувалися основні фактори, що впливають на формування психологічних компетентностей конкурентоздатної особистості. Які виявлено нами за результатами математично-статистичного аналізу на діагностичному етапі експертизи. З метою її експериментальної перевірки, науково-методичного забезпечення її реалізації нами розроблено, апробовано і впроваджено навчальні освітні модулі *авторської програми спеціальної психологічної підготовки: загальна та індивідуальна*.

Цілю розробки є розкриття: теоретико-методологічних, діагностичних, практико-орієнтованих передумов «формування компетентностей конкурентоздатності особистості в умовах інноваційної діяльності організацій».

Методи розробки. Для експериментальної перевірки та впровадження зазначеної моделі «Технології» нами підбрано, розроблено інтегративні *методи спеціальної психологічної підготовки і*

корекції. Які сприятливі для навчання дорослих: мультимедійні лекції та презентації; креативні корекційні методи; розвивальні навчально-рольові та ділові ігри; виконання творчих завдань; міжгрупова дискусія; соціально-психологічні тренінги, рефлексивно-інноваційний тренінг, рефлексія завдань, вправ, технік і занять; коучинг, психотерапевтичні практики, консультування. Їх реалізація сприяла оволодінню спеціальними прийомами розв'язання типових проблем і забезпечення створення сприятливих умов і факторів сформованості компетентностей конкурентоздатної особистості в швидко змінних умовах інноваційної діяльності. Особливу увагу в процесі формуючого експерименту дослідження заслуговує рефлексивно-інноваційний тренінг та коучинг (далі РІТ): Загальна програма. Індивідуальна програма.

Особливості впровадження індивідуальної програми. Представимо *особливості впровадження «індивідуальної програми»* «Сучасні психологічні технології формування компетентностей конкурентоздатної особистості в умовах інноваційної діяльності» [5; 6; 13]. **Мета «індивідуальної» програми:** оволодіння певними соціально-психологічними знаннями, уміннями, навичками, компетентностями необхідних для у сфері спілкування, діяльності, власного розвитку та корекції, для формування компетентностей конкурентоздатності особистості в умовах інноваційної діяльності організації. **Загальний дизайн і зміст «індивідуальної програми»** тренінгу-коучингу. Вона складається з 12 модулів, кожен наступний модуль є логічним продовженням та завершенням попереднього. Базовий рівень. Ваш успіх у відкритті наших можливостей: *I модуль:* Теоретичні та методичні засоби проведення рефлексивно-інноваційного тренінгу, коучингу (РІТ). *II модуль:* Розвиток комунікативної та інтерактивної компетентності. *III модуль:* Компетентність подолання психологічних проблем: страхів, фобій та інших травмливих спогадів. *IV модуль:* Компетентність подолання життєвих криз, розвиток психологічної стійкості, стресостійкості та здатності до швидкої адаптації. *V модуль:* Компетентність рефлексії та самоусвідомлення себе, навички використання ефективних стратегій створення адекватної самооцінки та впевненості у собі. *VI модуль:* Компетентність попередження та врегулювання міжособистісних протиріч та конфліктних ситуацій. *VII модуль:* Розвиток компетентності цілепокладання: стратегії та тактики постановки та досягнення стратегічних та тактичних цілей. *VIII модуль:* Компетентності подолання професійного стресу та синдрому професійного вигорання особистості та організації. *IX модуль:* Компетентність створити позитивну мотивацію. *X модуль:* Компетентність оволодіння мистецтвом публічних виступів. *XI модуль:* Компетентності ефективного

проведення дискусій та інших видів різновидів спорів. *XII модуль:* Підбиття підсумків» [5; 6; 13].

Особливості впровадження загальної програми. Представимо *особливості впровадження загальної програми* «Підготовка експертів-тренерів і науково-методичне забезпечення реалізації «Технології формування психологічних компетентностей конкурентоздатності особистості в умовах інноваційної діяльності організації» [5; 6; 13], з використанням цифрових і STEM-засобів», яка є складовою другої моделі «Технології», зокрема зупинимось на її актуальності, цілі і змісті. **Актуальністю її впровадження** в тому, що «Технологія» є професійно містким, універсальним інструментом, що *призначається* для практичних психологів, які мають фундаментальну базову підготовку. Але, з економічних причин, не всі освітні заклади і установи, організації змогли ввести у свій штат психологів (*при* тому з'ясовано, що не всі психологи здатні до роботи з дорослими людьми, управлінцями і персоналом). Враховуючи такі обставини, нами розроблена *загальна програма тренінгу-коучингу*, яким *можуть* скористатись та *успішно освоїти*, науковці, науково-педагогічні кадри, управлінці й фахівці по роботі з персоналом організацій, психологи, педагоги, методисти, консультанти. **Мета «загальної» програми:** оволодіння психолого-педагогічними знаннями, уміннями, навичками проведення експертизи (діагностики, оцінювання, прогнозування) і використання корекційно-розвивальних інтерактивних методів для формування компетентностей конкурентоздатності особистості в умовах інноваційної діяльності. *Що надає можливість* самостійно впровадити в освітню практику «Психолого-організаційну технологію формування компетентностей конкурентоздатності особистості в умовах інноваційної діяльності організації».

Зміст та структура «загальної програми». Програма спецкурсу складається з 7 розділів, кожен з яких є логічним продовженням і завершенням попередньої, і має свій освітній розвивальний цикл, у комплексі представляють систему підготовки та розвитку арсеналу особистої ефективності людини.

Розділи і модулі, призначення спецкурсу «загальної програми» [5; 6; 13]:

I модуль. Теорія і практика проблеми реалізації компетентнісно орієнтованого навчання, через призму, комплексної системи науково-методичного забезпечення формування компетентностей конкурентоздатності особистості в умовах інноваційної діяльності *висвітлює* теоретико-методологічні основи вивчення проблеми, що відповідає пошуково-прикладному етапу вивчення проблеми.

2 модуль. Концептуальні засади реалізації «Психолого-організаційної технології формування компетентностей конкурентоздатності

особистості в умовах інноваційної діяльності» *представляє* прикладний структурно-функціональний, проєктно-моделювальний аспект реалізації проблеми.

3 модуль. Реалізація «Діагностичної моделі експертизи компетентностей конкурентоздатності особистості в умовах інноваційної діяльності» є прикладним аспектом, що відповідає констатувальному етапу вивчення проблеми.

4 модуль. Реалізація «Корекційно-розвивальної моделі формування компетентностей конкурентоздатної особистості в умовах інноваційної діяльності» є прикладним, практико-орієнтованим, корекційно-розвивальним етапом рефлексивно-інноваційного тренінгу, коучингу, що відповідає формувальному етапу вивчення проблеми.

5 модуль. Рефлексивно-інноваційний тренінг, коучинг: «Сучасні психотехнології формування компетентностей конкурентоздатної особистості в умовах інноваційної діяльності».

6 модуль. Порівняльний аналіз і прогнозування результатів впровадження «технології» до і після здійснення спеціальної психологічної підготовки в рамках корекційно-розвивального впливу рефлексивно-інноваційного тренінгу-коучингу.

7 модуль. Реалії, перспективи і результати ефективності впровадження авторської «технології».

Підведення загальних підсумків. [5; 6; 13].

Перспективність подальшої розробки і впровадження «Технології»:

«Технологія» надає можливість: здійснити експертизу стану сформованості психологічних компетентностей конкурентоспроможності особистості. «Технологія» є *придатною* для відтворення не лише автором, а й іншими фахівцями з гарантією досягнення запланованих результатів, завдяки спеціальній психологічній підготовці експертів-тренерів.

3. Науково-правове та науково-методичне забезпечення на початковому етапі дослідно-експериментальної роботи

У процесі дослідження проблеми «формування психологічних компетентностей конкурентоздатності особистості в умовах інноваційної діяльності організацій» важливу роль має науково-правове та науково-методичне забезпечення на початковому етапі дослідно-експериментальної роботи.

На підготовчому етапі організації і проведення наукового дослідження важливим кроком є: *науково-правове забезпечення дослідження:* укладання Договорів із установами і закладами на базі яких буде здійснено експеримент; Отримана протоколів про погодження проведення експерименту: рішення педагогічної ради, рішення батьківської ради; рішення органу управління освіти місцевої влади тощо; підготовка та затвердження Програми науково дослідно-експериментальної діяльності, затверджених в установленому зако-

нодавством порядку; *науково-методичне забезпечення дослідження:* підбір і розробка методів адекватних меті і завданням дослідження; підготовка науково-методичної документації, форми індивідуальних і загально колективних протоколів; визначення складу експериментальної і контрольних груп учасників експерименту; підготовка умов для проведення відповідних етапів експерименту.

У цій публікації нами представлено досвід розробки науково-методичне забезпечення дослідження на початковому (підготовчому) етапі. З метою ефективної організації і якісного проведення експерименту нами розроблено «Інструктивно-методичні матеріали і методичні рекомендації для проведення експериментально-дослідної роботи на базі експериментальних майданчиків. До них увійшли «Тексти методик та інструкцій» і «Бланки експертної інформації». А саме: **1) Тексти методик та інструкцій для отримання експертної інформації** в дослідженні оцінювання стану сформованості психологічних компетентностей конкурентоздатності особистості в умовах інноваційної діяльності організацій. (для запису відповідей використовується окремий набір бланків); **2) Бланки експертної інформації.** Протоколи індивідуальних показників респондентів у дослідженні проблеми науково-методичне забезпечення формування психологічних компетентностей конкурентоздатності особистості в умовах інноваційної діяльності організацій (бланки дослідження для запису відповідей).

Також, представимо **зміст Інформаційного листа** (звернення-запрошення до учасників експертизи). Де йдеться про таке: *Шановні експерти! Мета дослідження: отримання інформації для розробки нових інноваційних технологій формування психологічних компетентностей конкурентоспроможності особистості в умовах інноваційної діяльності.*

У Законі України «Про освіту» зазначено, що **«компетентність – динамічна комбінація знань, умінь, навичок, способів мислення, поглядів, цінностей, інших особистих якостей, що визначає здатність особи успішно соціалізуватися, провадити професійну та/або подальшу навчальну діяльність».**

Дослідження проводиться в різних регіонах України та міжнародному освітньому просторі. Ви берете участь у дослідженні у ролі експерта. Кожне судження експерта розглядається як правильне. Аналіз експертних суджень полягає в пошуку типового, спільного, найважливішого в проблемах, умовах і факторах, що впливають на «формування психологічних компетентностей конкурентоспроможності особистості.

Дослідження спрямована на: визначення якості умов, що сприяють або заважають форму-

ванню психологічних компетентностей конкурентоспроможності особистості; виявлення психологічних факторів, закономірностей і механізми, які впливають на них. Результатів дослідження будуть використані для розробки інтегративного діагностичного інструментарію та корекційних методів для ефективного формування психологічних компетентностей конкурентоспроможності особистості.

На основі якісного, кількісного і математично-статистичного аналізу всієї сукупності експертних суджень, статистичного аналізу зв'язків різних показників дослідження та з використанням інших методів будуть розроблені технології, засоби, стратегії, алгоритми і підходи оптимізації процесів формування психологічних компетентностей конкурентоспроможності особистості в умовах інноваційної діяльності організацій, на рівні управління.

У процесі поточного дослідження, такий підхід надає можливість вмотивувати учасників дослідно-експериментальної роботи під час здійснення діагностичного етапу. Тому, що участь у експерименті, не як «піддослідний», а в ролі експерта. Який бере на себе відповідальність за надані експертні дані.

Нами було виявлено, що участь респондентів у ролі експертів позитивно впливає на правдивість відповідей і результати дослідження, причому різко знижується шкала «соціальної бажаності (шкала неправди)».

4. Ознайомлення з авторською методикою «Експертиза пріоритетності психологічних компетентностей для формування конкурентоздатності особистості» (авт. В. Чудакова)

Особливу роль у процесі «формування психологічних компетентностей конкурентоспроможної особистості в умовах інноваційної діяльності» гостро ставиться проблема експертизи (діагностика, оцінювання, прогнозування) компонентів і показників, аналіз їх ефективності, з цією метою необхідно оволодіння основами науково-методологічних досліджень; розвивати діагностичні знання, уміння, навички їх підбору і використання; розробка спеціальних та об'єктивних методів вимірювання. Виникає проблема вибору різних показників та критеріїв оцінки результатів формування психологічних компетентностей конкурентоспроможної особистості в умовах інноваційної діяльності на основі валідних і надійних психолого-діагностичних методів.

На основі аналізу літературних джерел та результатів досліджень Нами виявлено, що саме психологічні чинники є важливим і найскладнішим бар'єром сформованості компетентностей конкурентоспроможної особистості в умовах інноваційної діяльності організації.

З метою реалізації завдань поточного дослідження, є актуалізується необхідність: визначити

умови, фактори, закономірності та механізми, що впливають на формування психологічних компетентностей конкурентоспроможної особистості та забезпечують ефективність їх професійної діяльності. А також, важливим напрямом є виявлення відмінностей і особливостей сформованості психологічних компетентностей конкурентоспроможної особистості, у респондентів із високим і низьким рівнем конкурентоздатності.

У цій статті ми розпочинаємо серію публікацій, присвячених експериментальній перевірці першої моделі «Технології», зокрема представимо інтегративний інструментарій реалізації першої складової «Технології» – «І. Діагностичної моделі експертизи компетентностей конкурентоспроможності особистості». Розглянемо компоненти оціночних показників та методи дослідження.

Представимо особливості дослідження інтегративної характеристики «пріоритетних професійно-важливих компетентностей для формування конкурентоздатності особистості», що є складником «праксеологічного (поведінкового, психолого-професійного) компоненту в процесі реалізації «Діагностичної моделі експертизи психологічних компетентностей конкурентоспроможності особистості».

4.1. Історія створення, особливості розробки і впровадження авторської методики «Експертиза пріоритетності психологічних компетентностей для формування конкурентоздатності особистості»

У цій публікації ми ретельно розглянемо процедуру підбору і розробки діагностичного інструментарію для проведення експертизи стану сформованості психологічних конкурентоздатності особистості в умовах в умовах інноваційної діяльності організацій. У рамках експериментальної перевірки і реалізації «Діагностичної моделі експертизи психологічних компетентностей конкурентоспроможності особистості» з метою дослідження показників «праксеологічного (поведінкового, психолого-професійного) компоненту, зокрема здійснено дослідження інтегративної характеристики «пріоритетності психологічних компетентностей для формування конкурентоздатності особистості».

З метою визначення стану рівня «пріоритетності психологічних компетентностей для формування конкурентоздатності особистості» нами розроблено, науково обґрунтовано, впроваджено методику «Експертиза пріоритетності психологічних компетентностей для формування конкурентоздатності особистості», яка пройшла валідацію за допомогою математично-статистичного аналізу. *Мета методики:* оцінювання, аналіз, прогнозування рівня пріоритетності психологічних компетентностей для формування конкурентоздатності особистості, виявлення факторів, що впливають (допомагають або заважають) на них.

Розкриємо історію створення, особливості розробки і впровадження авторської методики.

Логіка першого кроку дослідження є розробка і створення названої методики, на пошуково-аналітичному етапі дослідження. Перелік показників і критерії оцінювання у методиці підібрано автором на основі опитування учасників освітнього процесу в освітніх організаціях, персоналу установ і організацій. В основу авторської методики покладено відповіді на запитання анкети, зокрема: «Назвіть важливі компетентності (знання, уміння, навички, і їх реалізація), які необхідні вам у професійній діяльності та особистому житті, для «формування психологічних компетентностей конкурентоздатності особистості в умовах інноваційної діяльності». Відповіді респондентів було проаналізовано, систематизовано і представлено у вигляді анкети опитувального типу, у якому було представлено 80 питань (показників). Респондентам надавалась інструкція: необхідно було оцінити за 100-бальною шкалою наскільки названі показники (питання) важливі для формування психологічних компетентностей конкурентоздатності особистості. У результаті математично-статистичної обробки (кореляційного і факторного аналізу) емпіричних даних зазначеної анкети, нами виявлено 16 основних показників, які увійшли у авторську методику «Експертизи пріоритетності компетентностей для формування конкурентоздатності особистості» (ПКК).

У змісті авторської методики розглядаються «основні показники» – з 1 по 16 питання і «допоміжні показники» – 17 питань. Представимо на розгляд «основні показники» (питання) авторської методики: – ПВК1. Ефективна взаємодія з людьми. – ПВК1.1. Ефективна взаємодія з керівником. – ПВК1.2. Ефективна взаємодія з колегами. – ПВК1.3. Ефективна взаємодія з дітьми, учнями /студентами. – ПВК1.4. Ефективна взаємодія з дорослими, батьками учнів. – ПВК2. Налагодження стосунків довіри і співробітництва. – ПВК3. Розвиток стресостійкості. – ПВК4. Використання методів переформування страхів (фобій), тривоги. – ПВК5. Вирішення міжособистісних протиріч та конфліктів. – ПВК6. Формування адекватної самооцінки та упевненості у собі. – ПВК7. Емоційна стійкість у складних життєвих ситуаціях і здатності до швидкої адаптації. – ПВК8. Гнучке реагування на ситуацію, управління своїми станами. – ПВК9. Позбавлення від почуття образи, провини та інших проблем. – ПВК10. Переформовування наслідків психологічних травм та інших травматичних спогадів. – ПВК11. Подолання комплексів, шкідливих звичок, залежності. – ПВК12. Оволодіння ефективними стратегіями постановки і досягнення цілей. – ПВК13. Створення позитивної мотивації. – ПВК14. Визначення своєї місії і свого призна-

чення. – ПВК15. Подолання професійного стресу і синдрому професійного вигорання. – ПВК 16. Оволодіння мистецтвом публічних виступів.

До авторської методики нами додано «*допоміжні показники*»: – ПВК.17. «Інше. Запропонуйте Ваш варіант показників. Нижче напишіть додаткові варіанти показників. Оцініть їх за зазначеними вище критеріями». Таким чином, дослідник зможе отримати додаткову інформацію про показники – важливі компетентності для формування психологічних компетентностей конкурентоздатності особистості. Це надасть можливість доповнювати перелік показників, у відповідності до швидко змінних умов сучасної реальності.

Названі показники увійшли до *індивідуального протоколу дослідження* (де представлено оцінки конкретного респондента) (див. методика ПКК), а також, до *загального колективного протоколу дослідження* (де представлено оцінки усіх респондентів, розміщених у порядку, у відповідності до структурного підрозділу організації). До загального протоколу також входять допоміжні пункти: загальна оцінка ПКК, та результати факторного аналізу.

4.2. Зміст і особливості використання авторської методики «Експертиза пріоритетних психологічних компетентностей для формування конкурентоздатності особистості» (авт. В. Чудакова)

Пропонуємо познайомитися із авторською методикою «Експертиза пріоритетності психологічних компетентностей для формування конкурентоздатності особистості» (ПКК), яка нами була розроблена в процесі дослідження «Проблеми формування психологічних компетентностей конкурентоздатності особистості в умовах інноваційної діяльності організацій».

Показник «Пріоритетність психологічних компетентностей для формування конкурентоздатності особистості» (ППК), є складником «**праксеологічного** (поведінкового, психолого-професійного) **компоненту** в процесі реалізації «Діагностичної моделі експертизи психологічних компетентностей конкурентоспроможності особистості» «Технології».

Методика В. Чудакової «Експертиза пріоритетності психологічних компетентностей для формування конкурентоздатності особистості» складається з 17 показників (питань). Респондентам пропонується оцінити за 100-бальною шкалою (від 0 до 100; 0 – не потрібні, 100 – дуже потрібні) кожне із питань, являє собою, деякі показники важливих компетентностей для «формування психологічних компетентностей конкурентоздатності особистості» (ППК). Необхідно оцінити на скільки кожний з них для них важливий, і на скільки володіють ним, у професійній діяльності та особистому житті для «формування психоло-

гічних компетентностей конкурентоздатності особистості в умовах інноваційної діяльності».

Оцінювання необхідно здійснити за двома критеріями: 1) *рівень важливості* названих показників для професійної діяльності, % (max = 100 %, min = 0 %); 2) *рівень володіння* названими показниками респондентом зараз, на даний час, % (max = 100 %, min = 0 %).

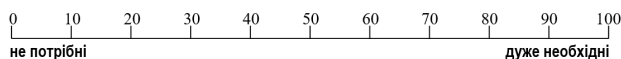
У цій публікації вперше представимо авторську методику «Експертиза пріоритетності психологічних компетентностей для формування конкурентоздатності особистості» (ПВКК).

ТЕКСТ МЕТОДИКИ ДОСЛІДЖЕННЯ.

Методика «Експертиза пріоритетності психологічних компетентностей для формування конкурентоздатності особистості» (ПВКК)

Інструкція: У таблиці 1 перераховані деякі показники важливих компетентностей для «фор-

мування психологічних компетентностей конкурентоздатності особистості» (ППВК)

Оцініть за 100-бальною шкалою – зробіть помітку в таблиці нижче, у %, (від 0 до 100; 0 – не потрібні, 100 – дуже потрібні) на скільки кожен із показників (питань) для Вас важливий, і на скільки володієте ним, у професійній діяльності та житті для «формування психологічних компетентностей конкурентоздатності особистості в умовах інноваційної діяльності», за двома критеріями:

- 1) *рівень важливості* названих показників для професійної діяльності, % (max = 100 %, min = 0 %);
- 2) *рівень володіння* Вами зараз, на даний час, названими показниками, % (max = 100 %, min = 0 %).

Таблиця 1

Показники психологічних компетентностей для формування конкурентоздатності особистості, за методикою ППК

№	Параметри показника пріоритетності психологічних компетентностей для формування конкурентоздатності особистості	Важливість для професійної діяльності, %	На стільки володієте ними зараз, %
1	ПВК1. Ефективна взаємодія з людьми.		
1.1	ПВК1.1. Ефективна взаємодія з керівником.		
1.2	ПВК1.2. Ефективна взаємодія з колегами.		
1.3	ПВК1.3. Ефективна взаємодія з дітьми, учнями / студентами.		
1.4	ПВК1.4. Ефективна взаємодія з дорослими, батьками учнів		
2	ПВК2. Налагодження стосунків довіри і співробітництва між людьми.		
3	ПВК3. Розвиток стресостійкості.		
4	ПВК4. Використання методів переформування страхів (фобій), тривоги.		
5	ПВК5. Вирішення міжособистісних протиріч і конфліктів.		
6	ПВК6. Формування адекватної самооцінки та впевненості у собі.		
7	ПВК7. Емоційна стійкість у складних життєвих ситуаціях і здатність до швидкої адаптації.		
8	ПВК8. Гнучке реагування на ситуацію, управління своїми станами.		
9	ПВК9. Позбавлення від почуття образи, провини та інших проблем.		
10	ПВК10. Переформування наслідків психологічних травм та інших травмівних спогадів.		
11	ПВК11. Подолання комплексів, шкідливих звичок, залежності		
12	ПВК12. Оволодіння ефективними стратегіями постановки і досягнення цілей.		
13	ПВК13. Створення позитивної мотивації.		
14	ПВК14. Визначення своєї місії і свого призначення.		
15	ПВК15. Подолання професійного стресу і синдрому професійного вигорання.		
16	ПВК16. Оволодіння мистецтвом публічних виступів.		
17	ПВК17. Інше. Запропонуйте Ваш варіант показників. <i>Нижче напишіть додаткові варіанти показників. Оцініть їх.</i>		
	ПВК. Заг.оц. Пріоритетні важливі компетентності для формування конкурентоздатності особистості.		

Примітка: ПВК1. Ефективна взаємодія з людьми. ПВК1.1. Ефективна взаємодія з керівником. ПВК1.2. Ефективна взаємодія з колегами. ПВК1.3. Ефективна взаємодія з дітьми, учнями / студентами. ПВК1.4. Ефективна взаємодія з дорослими, батьками учнів. ПВК2. Налагодження стосунків довіри і співробітництва. ПВК3. Розвиток стресостійкості. ПВК4. Використання методів переформування страхів (фобій), тривоги. ПВК5. Вирішення міжособистісних протиріч та конфліктів. ПВК6. Формування адекватної самооцінки та впевненості у собі. ПВК7. Емоційна стійкість у складних життєвих ситуаціях і здатності до швидкої адаптації. ПВК8. Гнучке реагування на ситуацію, управління своїми станами. ПВК9. Позбавлення від почуття образи, провини та інших проблем. ПВК10. Переформування наслідків психологічних травм та інших травмівних спогадів. ПВК11. Подолання комплексів, шкідливих звичок, залежності. ПВК12. Оволодіння ефективними стратегіями постановки і досягнення цілей. ПВК13. Створення позитивної мотивації. ПВК14. Визначення своєї місії і свого призначення. ПВК15. Подолання професійного стресу і синдрому професійного вигорання. ПВК16. Оволодіння мистецтвом публічних виступів. ПВК. Заг.оц. Пріоритетні важливі компетентності для формування конкурентоздатності особистості.

Таблиця 2

Форма загального (колективного) протоколу показників дослідження експертизи пріоритетних психологічних компетентностей для формування конкурентоздатності особистості (ППК)

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19		
ППК - Пріоритетні психологічні компетентності для формування конкурентоздатності особистості																					
	ПВК1. Ефективна взаємодія з людьми	ПВК1.1. Ефективна взаємодія з керівником	ПВК1.2. Ефективна взаємодія з колегами	ПВК1.3. Ефективна взаємодія з учнями	ПВК1.4. Ефективна взаємодія з батьками	ПВК2. Налаштування стосунків довіри і співробітництва	ПВК3. Розвиток стресостійкості	ПВК4. Використання методів переформування страхів, тривог	ПВК5. Вирішення міжособистісних протиріччя	ПВК6. Подолання конфліктів	ПВК7. Емоційна стійкість у складних життєвих ситуаціях і здатності до швидкої адаптації	ПВК8. Гнучке реагування на ситуацію, управління своїми станами	ПВК9. Позбавлення від почуття образи, провини та інших проблем	ПВК10. Переформування наслідків психологічних травм та інших травмуючих спогадів	ПВК11. Подолання комплексів	ПВК12. Оволодіння ефективними стратегіями постановки і досягнення цілей	ПВК13. Створення позитивної мотивації	ПВК14. Визначення своєї місії і свого призначення	ПВК15. Подолання професійного стресу і синдрому професійного вигорання	ПВК16. Оволодіння мистецтвом публічних виступів	
	ПВК1.	ПВК1.1.	ПВК1.2.	ПВК1.3.	ПВК1.4.	ПВК2	ПВК3	ПВК4	ПВК5	ПВК6	ПВК7	ПВК8	ПВК9	ПВК10	ПВК11	ПВК12	ПВК13	ПВК14	ПВК15	ПВК. Заг.	
1	100	90	100	100	100	100	100	90	100	100	100	100	100	95	95	100	100	100	100	100	
2	100	99	100	98	90	100	100	100	100	100	100	100	98	90	100	100	100	100	100	100	
3	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	
4	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	
5	99	98	100	100	98	100	100	99	100	100	100	100	100	98	99	100	100	100	100	100	
6	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	
7	80	60	80	100	80	90	50	30	60	80	60	70	30	50	50	100	100	80	100	80	
8	100	90	90	100	90	80	100	80	80	100	100	90	50	60	80	70	80	90	100	90	
9	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	90	100	100	90	
10	100	70	100	100	90	70	80	90	80	80	90	100	80	90	90	100	100	80	100	90	
11	96	84	94	100	92	88	86	80	84	92	90	92	72	80	84	94	94	90	100	90	
12	100	70	70	50	50	70	80	70	70	80	80	70	70	70	60	70	80	80	50	90	
13	100	100	100	100	100	95	95	90	95	90	100	100	95	100	100	100	100	100	95	90	
14	100	100	100	100	100	85	95	80	90	100	85	90	90	90	80	97	100	90	90	90	
15	100	80	80	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	95	90	100	100	90	100	98	
16	100	88	88	88	88	88	93	85	89	93	91	90	89	89	83	92	95	90	84	92	
...																					
44	100	80	80	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	95	90	100	100	90	100	98	
	98	89	94	96	92	92	92	87	91	95	94	94	86	88	88	95	96	93	95		

Примітка: «Основні показники»: – ПВК1. Ефективна взаємодія з людьми. – ПВК1.1. Ефективна взаємодія з керівником. – ПВК1.2. Ефективна взаємодія з колегами. – ПВК1.3. Ефективна взаємодія з дітьми, учнями /студентами. – ПВК1.4. Ефективна взаємодія з дорослими, батьками учнів. – ПВК2. Налаштування стосунків довіри і співробітництва. – ПВК3. Розвиток стресостійкості. – ПВК4. Використання методів переформування страхів (фобій), тривог. – ПВК5. Вирішення міжособистісних протиріч та конфліктів. – ПВК6. Формування адекватної самооцінки та впевненості в собі. – ПВК7. Емоційна стійкість у складних життєвих ситуаціях і здатності до швидкої адаптації. – ПВК8. Гнучке реагування на ситуацію, управління своїми станами. – ПВК9. Позбавлення від почуття образи, провини та інших проблем. – ПВК10. Переформування наслідків психологічних травм та інших травмуючих спогадів. – ПВК11. Подолання комплексів, шкідливих звичок, залежності. – ПВК12. Оволодіння ефективними стратегіями постановки і досягнення цілей. – ПВК13. Створення позитивної мотивації. ПВК14. Визначення своєї місії і свого призначення. – ПВК15. Подолання професійного стресу і синдрому професійного вигорання. – ПВК16. Оволодіння мистецтвом публічних виступів. Допоміжні показники: – ПВК17. «Інше. Запропонуйте Ваш варіант показників. Нижче напишіть додаткові варіанти показників. Оцініть їх за зазначеними вище критеріями». – ПВК. Заг.оц. Пріоритетні психологічні компетентності для формування конкурентоздатності особистості.

Після проведення зазначеної діагностики за авторською методикою «Експертиза інтегративної характеристики «пріоритетність важливих компетентностей для формування конкурентоздатності особистості» (ПВКК), у процесі обробки результатів: визначено середні значення показників та їх стандартне відхилення (сігму); з'ясовано пріоритетність перерахованих компетентностей (показників) у методиці.

Результати експертного оцінювання факторизовано за допомогою методів математично-статистичного аналізу, у результаті виявлено латентну структуру факторів, що будуть відповідати структурі розробленого і впровадженого нами тренінгу-коучингу на етапі формувально-го експерименту.

4.3. Приклади оформлення індивідуальних і колективних протоколів здійснення експертизи пріоритетних психологічних компетентностей для формування конкурентоздатності особистості (ППК)

Для аналізу та інтерпретації загальних результатів дослідження «Експертизи пріоритетних психологічних компетентностей для формування конкурентоздатності особистості (ППК)» оформляємо загальний (колективний) протокол результатів оцінювання, для цього перенесемо емпіричні дані з індивідуальних протоколів респондентів (табл. 1) у загальний (колективний) протокол дослідження, приклад оформлення якого наведено у табл. 2.

Увага! Оформляючи документацію результатів діагностики, для дотримання етичних норм і конфіденційності інформації у загальні протоколи не вносимо прізвища респондентів, а лише номер (під яким зареєстровано респондента).

Наведемо приклади оформлення колективного протоколу дослідження експертизи пріоритетних психологічних компетентностей для формування конкурентоздатності особистості (ППК).

Усі емпіричні дані із індивідуальних протоколів (табл. 1) перенесемо до колективного протоколу (табл. 2). Для зручності проведення

математично-статистичного аналізу, форму загального протоколу оформляємо у відповідності до форми матриці за програмою SPSS. Тобто респонденти розміщуються з лівої сторони таблиці, зверху в низ. А оцінні показники подаємо зверху таблиці, зліва на право. У загальному колективному протоколі дослідження (табл. 2) представлено оцінки усіх респондентів, розміщених у порядку, у відповідності до структурного підрозділу організації.

Для зручності, аналізу та інтерпретації емпіричних даних дослідження представлених у загальному колективному протоколі, до загального протоколу, крім основних пунктів, також, входять допоміжні пункти: додатковий варіант показника, запропонований респондентом; загальна оцінка ППК; та результати факторного аналізу.

4.4. Побудова профілю і графічне оформлення результатів отриманих емпіричних даних експертизи пріоритетних психологічних компетентностей для формування конкурентоздатності особистості (ППК)

Для наочного (візуального) висвітлення результатів дослідження «Експертиза пріоритетних психологічних компетентностей для формування конкурентоздатності особистості (ППК)» побудуємо граф-схему (рис. 1) загально колективних результатів емпіричних даних.

Рис. 1. Колективний профіль результатів дослідження за методикою «Експертиза пріоритетних психологічних компетентностей для формування конкурентоздатності особистості (ППК)»

Побудуємо граф-схему (рис. 2) індивідуальних результатів емпіричних даних за названою вище методикою, де на координатній осі (Y) відображаємо значення оцінки досліджуваного показника, а на осі (X) показника.

натній осі (Y) відображаємо значення оцінки досліджуваного показника, а на осі (X) показника.

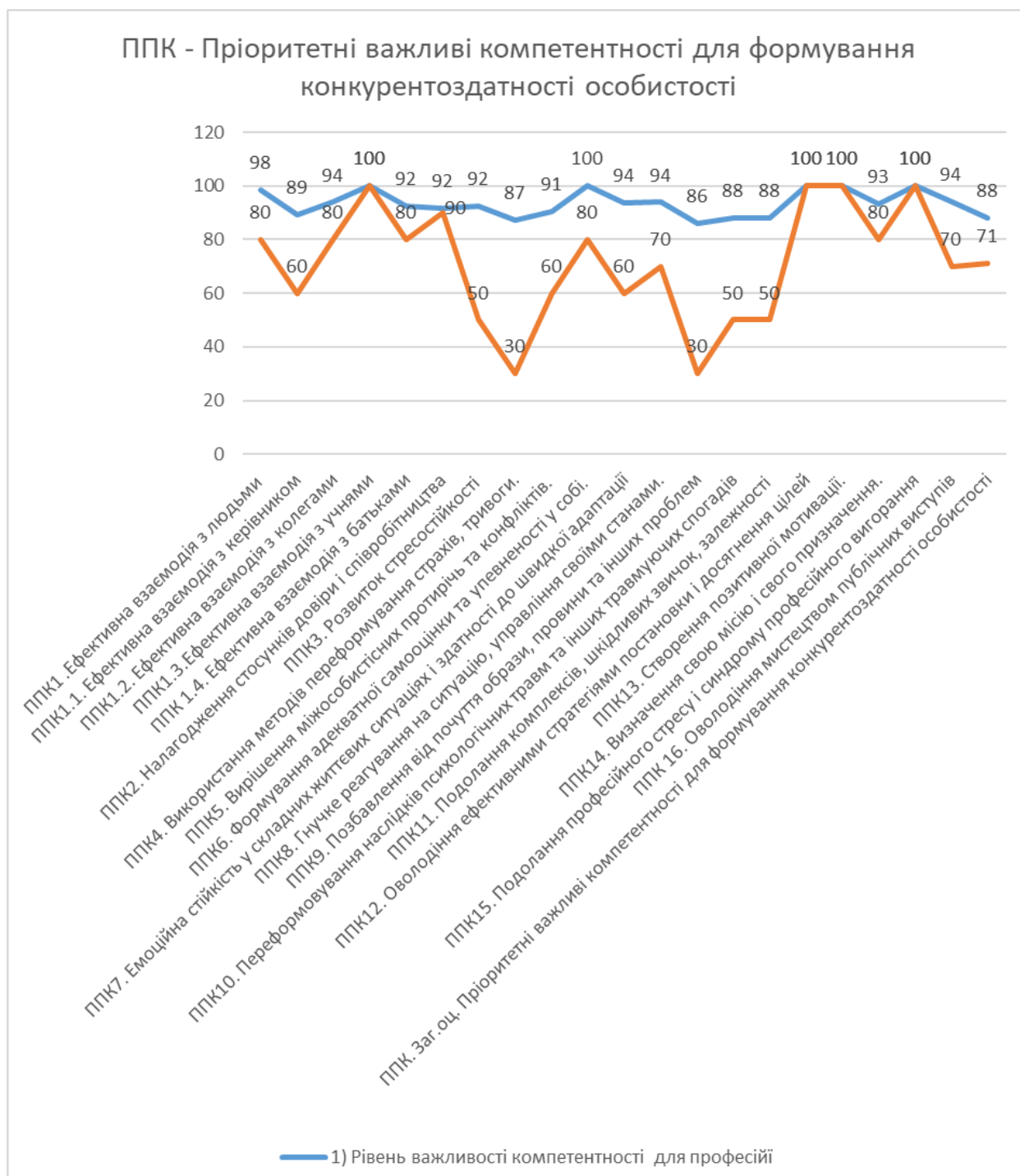

Рис. 2. Побудова індивідуального профілю і наочне оформлення результатів дослідження за методикою «Експертиза пріоритетних психологічних компетентностей для формування конкурентоздатності особистості (ППК)»

5. Особливості проведення математично-статистичного аналізу результатів емпіричного дослідження і шкали «соціальної бажаності»

У процесі проведення діагностичного етапу (на констатувальному, контрольно-аналітичному

етапах) експертизи сформованості психологічних компетентностей конкурентоспроможної особистості в умовах інноваційної діяльності організації доцільно перевіряти шкалу «соціальної бажаності» (шкала неправди). Зокрема за ав-

торською методикою «Експертиза пріоритетних психологічних компетентностей для формування конкурентоздатності особистості» (ПКК).

Нами виявлено, що попри запобіжні заходи при отриманні відповідей у ході проведення діагностики, оцінки респондентів, безумовно, можуть бути частково спотвореними фактором «соціальної бажаності» (шкала неправди). З метою виключення його впливу, масив оцінок факторизується спільно з вектором «нещирості», отриманим в інших опитувальниках. Поруч із інтегральним показником «пріоритетність психологічних компетентностей для формування конкурентоздатності особистості» утворюється і чинник «соціальної бажаності», який поєднує дисперсію помилок з відповідями піддослідних.

Отже, отримані оцінки латентного фактора (інтегральний показник) обчислюється як очищені від впливу фактора соціальної бажаності. Фактично респонденти розміщуються вздовж латентного фактора, статистичні програми обчислюють їх положення в стандартній шкалі (нульове середнє та одинична дисперсія), що може бути трансформовано в будь-яку шкалу за типовим алгоритмом.

За результатами названого дослідження: проведено обробку та математично-статистичний аналіз емпіричних даних масиву показника «пріоритетних психологічних компетентностей для формування конкурентоздатності особистості» (ПКК).

Надалі це надасть нам можливість: а) виявити відмінності у респондентів із позитивною (позитивний полюс шкали) та негативною (негативний полюс шкали) «конкурентоздатності»; б) визначити систему психологічних ключових показників та виявити латентну (скриту) факторну структуру їх взаємозв'язків, що визначають ефективність сформованості психологічних конкурентоздатності особистості; в) виявити статистичні закономірності та відповідні механізми особистісної детермінації «сформованості психологічних конкурентоздатності особистості»; д) розробити комплексну систему «формування психологічних конкурентоздатності особистості в умовах в умовах інноваційної діяльності організацій».

Використані літературні джерела

1. Про освіту: Закон України від 05 верес. 2017 р. № 2145-VIII. – URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2145-19>.
2. Оприлюднено текст Концепції «Нова українська школа». – URL: <http://osvita.ua/school/reform/54276/>.
3. Нова українська школа. – URL: https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna_%20serednya/nova-ukrainska-shkola-compressed.pdf.
4. Про схвалення Концепції реалізації державної політики у сфері реформування загальної середньої освіти “Нова українська школа” на період до 2029 р.:

розпорядження Кабінету Міністрів України від 14 грудня 2016 р. № 988-р. – URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/988-2016-%D1%80#Text>.

5. Чудакова В. П. Апробація і впровадження рефлексивно-інноваційного тренінгу, коучингу «Сучасні психотехнології формування компетентностей конкурентоздатності особистості в умовах інноваційної діяльності» у рамках міжнародного стажування та академічної мобільності: українсько-узбецький досвід (у форматі фотOVERнісажу) / В. П. Чудакова // Освіта та розвиток обдарованої особистості. – 2023. – № 2 (89) – С. 50–56. DOI: [https://doi.org/10.32405/2309-3935-2023-2\(89\)-50-67](https://doi.org/10.32405/2309-3935-2023-2(89)-50-67).

6. Чудакова В. П. Досвід впровадження і зміст програми «Технології та інтегративний інструментарій формування компетентностей конкурентоздатності особистості в умовах інноваційної діяльності», у рамках міжнародного стажування і міжнародної літньої школи «Узбекистан-Україна 2023» В. Чудакової (у форматі фотOVERнісажу, частина 12) / В. П. Чудакова // Освіта та розвиток обдарованої особистості. – 2023. – № 3 (90). DOI: [https://doi.org/10.32405/2309-3935-2023-3\(90\)-83-100](https://doi.org/10.32405/2309-3935-2023-3(90)-83-100).

7. Чудакова В. П. Загальний дизайн і програма організації комплексного емпіричного дослідження «психології формування компетентностей конкурентоздатності особистості в умовах інноваційної діяльності організації» (частина 3) / В. П. Чудакова // Освіта та розвиток обдарованої особистості. – 2021. – № 2 (81). – С. 57–66. DOI: [https://doi.org/10.32405/2309-3935-2021-2\(81\)-57-66](https://doi.org/10.32405/2309-3935-2021-2(81)-57-66).

8. Чудакова В. П. Інтегративні методи і технологія експертизи і корекції формування компетентностей конкурентоспроможності особистості в умовах інноваційної діяльності (частина 1) / В. П. Чудакова // Освіта та розвиток обдарованої особистості. – 2020. – № 4 (79). – С. 63–69. DOI: [https://doi.org/10.32405/2309-3935-2020-4\(79\)-63-69](https://doi.org/10.32405/2309-3935-2020-4(79)-63-69).

9. Чудакова В. П. Концептуальні засади «психолого-організаційної технології формування компетентностей конкурентоздатності особистості в умовах інноваційної діяльності організацій» (частина 2) / В. П. Чудакова // Освіта та розвиток обдарованої особистості. – 2021. – № 1 (80). – С. 55–62. DOI: [https://doi.org/10.32405/2309-3935-2021-1\(80\)-55-62](https://doi.org/10.32405/2309-3935-2021-1(80)-55-62).

10. Чудакова В. П. Науково-методичного забезпечення і особливості реалізації «психолого-організаційної технології формування компетентностей конкурентоздатності особистості в умовах інноваційної діяльності організацій» / В. П. Чудакова // Теоретичні і прикладні проблеми психології та соціальної роботи. – 2021. – № 3 (56). DOI: <https://doi.org/10.33216/2219-2654-2021-56-3-2-311-325>.

11. Чудакова В. П. Психологічна готовність до інноваційної діяльності – головний ресурс розвитку компетентностей конкурентоздатності особистості / В. П. Чудакова // Інноваційний поступ ліцею: погляд крізь століття: ювілейний практико-орієнтований збірник. – Київ : Основа, 2019. – С. 55–64.

12. Чудакова В. П. Психологічний аналіз (експертиза) і корекція сформованості компетентностей конкурентоздатності особистості в умовах інноваційної діяльності з використанням цифрових і STEM технологій / В. П. Чудакова // Психологічні виміри особистісної взаємодії суб'єктів освітнього простору в контексті гуманістичної парадигми. – 2022. – С. 401–404. – URL: <https://www.researchgate.net/publication/364346156>.

13. Чудакова В. П. Реалізація компетентісно орієнтованого навчання: навчальна програма / В. П. Чудакова. – Київ : КОНВІ ПРИНТ, 2021. – 25 с. – URL: <https://undip.org.ua/wp-content/uploads/2021/12/21-29-CHudakova.pdf>.

14. Чудакова В. П. Інтегративний інструментарій «гуманітарної експертизи та корекції» реалізації «Технології формування психологічної готовності до інноваційної діяльності» – основи розвитку компетентностей конкурентоздатності особистості / В. П. Чудакова // Humanistic expertise as a strategy for the development of the culture of the future. – Riga, Latvia : Baltia Publishing, 2022. – 348 p. – P. 271–330. DOI: <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-262-3-15>.

References

1. *Zakon Ukrainy «Pro osvitu» vid 05.09.2017 № 2145-VIII [On education: Law of Ukraine dated September 5, 2017 No. 2145-VIII]*. Retrieved from: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2145-19>. [in Ukrainian].

2. *Oprylyudneno tekst Kontseptsii Nova ukrainska shkola [The text of the Concept “New Ukrainian School” was published]*. Retrieved from: <http://osvita.ua/school/reform/54276/> [in Ukrainian].

3. *Nova ukrainska shkola [New Ukrainian school]*. URL: https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna_%20serednya/nova-ukrainska-shkola-compressed.pdf [in Ukrainian].

4. *Pro skhvalennia Kontseptsii realizatsii derzhavnoi polityky u sferi reformuvannia zahalnoi serednoi osvity “Nova ukrainska shkola” na period do 2029 r. Rozporiadzhennia Kabinetu Ministriv Ukrainy, vid 14 hrudnia 2016 r. № 988-r [On the approval of the Concept of State Policy Implementation in the Reform of General Secondary Education «New Ukrainian School» for the period until 2029: Order of the Cabinet of Ministers of Ukraine dated December 14, 2016 No. 988]*. Kyiv. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/988-2016-%D1%80#Text> [in Ukrainian].

5. Chudakova, V. P. (2023). Aprobatsiia i vprovadzhennia refleksyivno-innovatsiinoho treninhu, kouchynhu «Suchasni psykhotekhnohii formuvannia kompetentnosti konkurentozdatnosti osobystosti v umovakh innovatsiinoi diialnosti» u ramkakh mizhnarodnoho stazhuvannia ta akademichnoi mobilnosti: ukrainsko-uzbetskyi dosvid (u formati fotovernizazhu) [Approbation and implementation of reflexive and innovative training, coaching “Modern psychotechnologies of the formation of competences of individual competitiveness in the conditions of innovative

activity” within the framework of international internship and academic mobility: Ukrainian-Uzbek experience (in the format of a photo opening)]. *Osvita ta rozvytok obdarovanoi osobystosti – Education and development of gifted personality*. No. 2 (89). P. 50–56. DOI: [https://doi.org/10.32405/2309-3935-2023-2\(89\)-50-67](https://doi.org/10.32405/2309-3935-2023-2(89)-50-67) [in Ukrainian].

6. Chudakova, V. P. (2023). Dosvid vprovadzhennia i zmist prohramy «Tekhnolohii ta intehratyvnyi instrumentarii formuvannia kompetentnosti konkurentozdatnosti osobystosti v umovakh innovatsiinoi diialnosti», u ramkakh mizhnarodnoho stazhuvannia i mizhnarodnoi litnoi shkoly «Uzbekystan-Ukraina 2023» V. Chudakovi (u formati fotovernizazhu, chastyna 12) [Experience of implementation and content of the program «Technologies and integrative toolkit for the formation of competences of individual competitiveness in the conditions of innovative activity», as part of the international internship and international summer school «Uzbekistan-Ukraine 2023» by V. Chudakova (in the format of a photo opening, part 12)]. *Osvita ta rozvytok obdarovanoi osobystosti – Education and development of gifted personality*. 3 (90). DOI: [https://doi.org/10.32405/2309-3935-2023-3\(90\)-83-100](https://doi.org/10.32405/2309-3935-2023-3(90)-83-100) [in Ukrainian].

7. Chudakova, V. P. (2021). Zahalnyi dyzain i prohrama orhanizatsii kompleksnoho empyrychnoho doslidzhennia «psykholohii formuvannia kompetentnosti konkurentozdatnosti osobystosti v umovakh innovatsiinoi diialnosti orhanizatsii» (chastyna 3) [The general design and program of the organization of a complex empirical study of the «psychology of the formation of competences of individual competitiveness in the conditions of innovative activity of the organization» (part 3)]. *Osvita ta rozvytok obdarovanoi osobystosti – Education and development of gifted personality*. No. 2 (81). P. 57–66. DOI: [https://doi.org/10.32405/2309-3935-2021-2\(81\)-57-66](https://doi.org/10.32405/2309-3935-2021-2(81)-57-66) [in Ukrainian].

8. Chudakova, V. P. (2020). Intehratyvni metody i tekhnolohiia ekspertyzy i korektsii formuvannia kompetentnosti konkurentospromozhnosti osobystosti v umovakh innovatsiinoi diialnosti (chastyna 1) [Integrative methods and technology of examination and correction of the formation of competences of individual competitiveness in conditions of innovative activity (part 1)]. *Osvita ta rozvytok obdarovanoi osobystosti – Education and development of gifted personality*. No. 4 (79). P. 63–69. DOI: [https://doi.org/10.32405/2309-3935-2020-4\(79\)-63-69](https://doi.org/10.32405/2309-3935-2020-4(79)-63-69). [in Ukrainian].

9. Chudakova, V. P. (2021). Kontseptualni zasady «psykholoho-orhanizatsiinoyi tekhnolohii formuvannia kompetentnosti konkurentozdatnosti osobystosti v umovakh innovatsiinoi diialnosti orhanizatsii» (chastyna 2) [Conceptual principles of “psychological and organizational technology of formation of competences of individual competitiveness in the conditions of innovative activity of organizations” (part 2)]. *Osvita ta rozvytok obdarovanoi osobystosti – Education and development of gifted personality*. No. 1 (80). P. 55–62.

DOI: [https://doi.org/10.32405/2309-3935-2021-1\(80\)-55-62](https://doi.org/10.32405/2309-3935-2021-1(80)-55-62) [in Ukrainian]

10. Chudakova, V. P. (2021). Naukovo-metodychnoho zabezpechennia i osoblyvosti realizatsii «psykholoho-orhanizatsiinoi tekhnolohii formuvannia kompetentnostei konkurentozdatnosti osobystosti v umovakh innovatsiinoi diialnosti orhanizatsii» [Scientific and methodological support and peculiarities of implementation of «psychological-organizational technology of formation of competences of individual competitiveness in the conditions of innovative activity of organizations»]. *Teoretychni i prykladni problemy psykholohii ta sotsialnoi roboty – Theoretical and applied problems of psychology and social work*. 3(56). DOI: <https://doi.org/10.33216/2219-2654-2021-56-3-2-311-325> [in Ukrainian].

11. Chudakova, V. P. (2019). Psykholohichna hotovnist do innovatsiinoi diialnosti – holovnyi resurs rozvytku kompetentnostei konkurentozdatnosti osobystosti [Psychological readiness for innovative activity - the main resource for the development of competences of individual competitiveness]. *Innovatsiyni postup litsei: pohliad kriz stolittia – Innovative progress of the lyceum: a view through the centuries*. Kyiv. P. 55–64. [in Ukrainian].

12. Chudakova, V. P. (2022). Psykholohichniy analiz (ekspertyza) i korektsiia sformovanosti kompetentnostei konkurentozdatnosti osobystosti v umovakh innovatsiinoi diialnosti z vykorystanniam tsyfrovkyh i STEM tekhnolohii [Psychological analysis (expertise) and correction of the formation of individual competitiveness competencies in the conditions of innovative activity using digital and STEM technologies]. *Psykhologichni vymiry osobystisnoi vzaiemodii subiektiv osvithnoho prostoru v konteksti humanistychnoi paradyhmy – Psychological dimensions of personal interaction of subjects in the educational space in the context of the humanistic paradigm*. Kyiv. P. 401–404. Retrieved from: <https://www.researchgate.net/publication/364346156> [in Ukrainian].

13. Chudakova, V. P. (2021). *Realizatsiia kompetentnisno oriietovanoho navchannia [Implementation of competence-oriented training]*. Kyiv, 25 p. Retrieved from: <https://undip.org.ua/wp-content/uploads/2021/12/21-29-CHudakova.pdf>. [in Ukrainian].

14. Chudakova, V. P. (2022). Intehrativnyi instrumentarii «humanitarnoi ekspertyzy ta korektsii» realizatsii «Tekhnolohii formuvannia psykholohichnoi hotovnosti do innovatsiinoi diialnosti» – osnovy rozvytku kompetentnostei konkurentozdatnosti osobystosti [Integrative toolkit of “humanistic expertise and correction” implementation of “Technology of formation of psychological readiness for innovative activity” - basis of development of competences of individual

competitiveness]. *Humanistic expertise as a strategy for the development of the culture of the future*. Riga, Latvia, P. 271–330. DOI: <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-262-3-15>. [in Ukrainian].

Chudakova Vira, PhD in Psychology, Senior Researcher at the Institute of Pedagogy of the NAES of Ukraine, Institute of Psychology named after G. S. Kostyuk of the NAES of Ukraine, Practicing Psychologist, Psychotherapist, Trainer, Senior Lecturer, Consultant, Coach, Kyiv, Ukraine

PECULIARITIES OF THE STUDY OF THE PRIORITY OF PSYCHOLOGICAL COMPETENCES OF INDIVIDUAL COMPETITIVENESS IN THE CONDITIONS OF INNOVATIVE ACTIVITY OF ORGANIZATIONS USING DIGITAL AND STEM METHODS (part 13)

Summary.

The publication discloses legislative initiatives to ensure the competence approach. Features of implementation of “Technology of formation of psychological competences of individual competitiveness in the conditions of innovative activity of organizations” (author, V. Chudakova) are presented. “Technology” consists of: 1. Diagnostic model of examination; 2. Corrective and developmental model of reflective and innovative training-coaching. The content and features of: the individual program “Modern psychological technologies for the formation of competencies of a competitive personality in the rapidly changing conditions of the innovative activity of organizations” are considered; and the general program “Training of expert trainers and scientific and methodological support for the implementation of “Technology of formation of psychological competences of individual competitiveness in the conditions of innovative activity of the organization”. It is about the scientific-legal and scientific-methodological support of the research. The method “Expertise on the priority of psychological competences for the formation of individual competitiveness” (author, V. Chudakova) was introduced: 1) the history of the creation and features of the method are presented, 2) the content of the method and the features of its use, 3) examples of the design of individual and collective protocols of the results of the implementation of the method, 4) graphical design of the results, 5) conducting a mathematical and statistical analysis of the results of the empirical research and the scale of “social desirability”.

Keywords: technology of formation of psychological competences of individual competitiveness; reflexive and innovative training; coaching; technique “expertise of priority of psychological competences for formation of individual competitiveness”.